

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Vniuersa Theologia Scholastica, Speculatiua, Practica

Ad methodum S. Thomæ, quatuor Tomis comprehensa

Tanner, Adam

Ingolstadii, 1626

V. Quot sint hierarchiæ & ordines Angelorum; & an, ac qua ratione Angeli inter se specie ac numero differant.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72856](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72856)

explicare; non enim loquitur de natura humana secundum se præcise, sed excellentibus gratiæ donis instructa, qualis in Christo fuit: qua ratione verissimum est, naturam humanam (nempe in Christo, & B. Virgine &c.) superiorem esse omnibus Angelis, soloque Deo inferiorem. Alias si secundum se, & suam præcise naturam spectetur homo, agnoscit ibidem Augustinus, Angelum esse superiorem, cum ait: *Maiores sunt animo (humano) sed infirmo. &c.*

Ad locum Bernardi respondeo, eum itidem loqui de homine & Angelo comparatis præcise secundum gradum & rationem genericam naturæ, siue substantiæ intelligentis; quo modo inter se pares sunt, ut dictum, cum tamen in genere gratiæ homo peccator, seu peccatis obnoxius, de quo ibidem loquitur Bernardus, multo sit inferior Angelo.

DVBIVM V.

Quot sint ordines & hierarchia Angelorum: & an, ac qua ratione Angeli inter se specie ac numero differant.

S. Thom. 1. p. q. 10. a. 4. & q. 108. aa. 8.

Quod ad primam huius dubitationis partem attinet; Notandum est primo, ex S. Dionysio cap. 6. celestis Hierarchiæ, & S. Gregorio homil. 34. in Euang. & communi Scholasticorum, cum Magistro in 2. dist. 9. & S. Thoma hic q. 50. artic. 4. & ex instituto quast. 108. artic. 1. tres esse hierarchias, hoc est, quasi sacras principales acies siue exercitus Angelorum; quarum vnaquæque rursus, in tres ordines siue choros diuiditur, ita ut sint vniuersim nouem Angelorum chori siue ordines. Verba S. Dionysii loco cit. sunt hæc: *Quot sint, & qui, celestium naturarum ordines, & quemadmodum eorum hierarchia consecratur, solum eorum diuinum Principem certo scire iudico; & præterea eos nosse vim suam, atque illustrationes, sacramque suam & celestem descriptionem. Nos enim celestium mentium mysteria, sanctissimasque eorum perfectiones intelligere non possumus, nisi forte ea contendas aliquis nos intelligere, quæ nos per eos, ut qui sua præclare cognita habeant, diuinitas docuit. Itaque nihil nos impulsu vigiæ nostræ dicemus. Quæ autem Angelorum vis & formas sancti Theologi contemplati sunt, & cognouerunt, eos, quoad eius fieri potest, exponemus.*

Etmox rem aggrediens: [Omnia, inquit, quæ de Deo diuinitasque rebus differit ratio & scientia (nimirum sacra Theologia), omnes celestes naturas nouem nominibus appellauit. Has diuinitas noster, sacrorum initiator, in tres terniones distribuit atque distinxit: ac primum vult esse eorum, qui semper Deum circumstant, & quibus hoc datum est, ut cum eo toto animo, & præ cæteris nulla re interiecta coniungantur. Nam & sanctissimos Thronos, & quæ multos oculos, & quæ multas alas habent, Cherubim & Seraphim, Hebræorum sermone vocata, quam proxime Deum circumstare, scriptis di-

uinis proditum esse dicit. Hanc igitur, quæ ex tribus constat distinctionem, ut vnam ac eiusdem generis, ac vere primam Hierarchiam clarissimus Præceptor noster tradidit; qua non est altera diuinitas, & quæ in primis diuinitatis in agendo illustrationibus sine interuallo, maiori studio occupatur. Alteram esse dicit eam, quam Potestates, Dominationes, Virtutesque expleant. Tertiã in extremis celestibus hierarchiis Angelorum, Archangelorum, Principatuumque descriptionem.] Ita Sanct. Dionysius, ex versione Perionii, eademque planè ordinum dispositio habetur hoc loco apud alios interpretes Dionysii, speciatim in paraphrasi græca Pachymæris, & in versione Latina Ambrosii Camaldulensis, & aliorum apud Dionysium Carthusianum comment. in Dionysium, & cõsentit editio recens græcolatina nuper à Lénfclio edita: vbi Græce legitur: *δεύτεραν δὲ τῶν Φησι, τῶν ὑπὸ τῶν ἐξουσιῶν καὶ κυριοτήτων, καὶ δυνάμεων συμπληρωμένην.* Est fatendum, cum cæteros quidem ordines hoc loco retulerit Sanct. Dionysius, ascendendo ab inferioribus ad superiores, in secunda tamen hierarchia hoc non obseruasse; dum Dominationes refert ante Virtutes; cuius contrarium in hac dispositione faciendum fuisse, patebit ex notatione sequentii.

Illud modo hic obseruandum, distinctionem eiusmodi nouem ordinum, habere præclarum fundamentum in ipsa scriptura; in qua singulorum fit mentio, nimirum *Seraphim* Iai. 6. vers. 2 & 6. *Cherubim* Genes. 3. vers. 24. & *Ezech. 1. v. 26. Thronorum* Coloss. 1. vers. 16. *Dominationum, Virtutum, Potestatum, & Principatum.* Ephes. 1. vers. 21. *Archangelorum* 1. Thessal. 4. vers. 15. & in epist. Iudæ, vers. 9. *Angelorum.* Rom. 8. v. 38. & 1. Pet. 3. v. 22. Quos fit, ut nomen *Angeli* in hac materia tribus modis dicatur, primò generaliter & substantialiter, pro omnibus substantiis eiusmodi incorporatis: Secundo strictè, pro illis duntaxat Angelis, qui sunt in infimo ordine; qui commune nomen omnium sibi quodammodo proprie vendicant; tertio, late quidem, sed accidentaliter, prout nomen officii, nimirum *Legati* siue *Nuncios* diuini significat; ex quo cunquæ demum ordine sit alioqui hic Angelus, ut colligitur etiam ex Sanct. Gregorio loco citat. Ex quibus denique patet, impudenter magis, quam scite scripsisse Caluinum lib. 1. Instit. cap. 14. sect. 4. *Relinquenda esse illa, quæ ab hominibus ociosis de Angelorum natura, ordinibus, multitudine, absq; Dei verbo traduntur.*

Notandum secundo; cum inter omnes certum & extra controuersiam sit, tres illas quas diximus hierarchias; secundum dignitatis ordinem, ita inter se esse coordinatas, quemadmodum ex Sanct. Dionysio retulimus; nonnullam tamen esse diuersitatem, inter Dionysium & Gregorium, quoad dispositionem duorum ordinum siue chororum, nimirum Virtutum & Principatum. Siquidem iuxta Dionysium cap. 7. 8. & 9. hæc est ordinum dispositio, ut in prima quidem hierarchia primo loco collocentur Seraphim; secundo seu medio Cherubim, tertio Throni: in secunda vero hierarchia, primo Dominationes, secundo Virtutes, tertio Potestates: in tertia hierarchia, primo Princi-

patus, secundo Archangeli, tertio Angeli; quem admodum notavit etiam Sanct. Thomas cit. quæst. 108. artic. 6. argument. sed contra, & ex Dionysio refert etiam & sequitur Damascenus lib. 2. cap. 3. At vero Gregorius citat. homil. 34. in prima quidem hierarchia cum S. Dionysio prorsus consentit; at vero in secunda & tertia hierarchia non nihil, quoad supra dictos duos ordines, dissentit. In secunda enim hierarchia constituit ipse primo loco Dominationes, secundo Principatus, tertio Potestates; in tertia hierarchia primo loco Virtutes, secundo Archangelos, tertio Angelos. Itaque Dionysius collocat Virtutes sub Dominationibus, & supra Potestates in secunda hierarchia; Principatus autem sub Potestatibus & supra Archangelos, in tertia hierarchia. Gregorius autem statuit Principatus in medio Dominationum & Potestatum, in secunda hierarchia; Virtutes vero in medio Potestatum & Archangelorum in tertia hierarchia.

5 Quam varietatem referens S. Thomas cit. quæst. 108. articulo sexto, non resoluit, quid absolute sentiendam sit, sed solum dicit, utramque dispositionem habere & congruitatem, seu rationem convenientiam, & nonnullum fundamentum in Apostolo; qui medios ordines, inquit, ascendendo enumerans, dicit Ephes. 1. vers. 21. quod Deus constituit illum (scilicet Christum) ad dexteram suam in caelestibus, supra omnem Principatum, & Potestatem, & Virtutem, & Dominationem. *Pro Virtutem ponit inter Potestatem & Dominationem secundum assignationem Dionysii. Sed ad Coloss. 1. vers. 16. enumerans eosdem ordines descendendo, dicit: Quoniam in ipso condita sunt universa in caelis, & in terra; visibilia & invisibilia, siue Troni, siue Dominationes, siue Principatus, siue Potestates; omnia per ipsum, & in ipso creata sunt. Pro Principatus ponit medios inter Dominationes & Potestates, secundum assignationem Gregorii. Ita Sanct. Thomas. Neque sane de hac re quicquam certi potest statui; præsertim quando etiam in communi præfatione Missæ, ubi ordines nonnulli Angelorum commemorantur, nulla, ut apparet, certæ dispositionis seu collocationis habetur ratio. Si quidem post Angelos, ascendendo primo loco referuntur Dominationes, secundo Potestates, tertio Virtutes, quibus denique subiunguntur Seraphim; cum tamen tres illi medii ordines hoc ordine immediate siue descendendo, siue ascendendo, neque apud Dionysium, neque apud Gregorium collocentur. Sed nec ex officio de Angelis, aut ex Scriptura sacra, aut ex aliis Patribus (qui ipsi inter se passim variant) quicquam certi constitui potest; ut pluribus persequitur Suarez lib. 1. cap. 13.*

6 Nihilominus absolute loquendo, quia præcipua quædam hac in re est autoritas Sanct. Dionysii, Scholastici communiter ipsius dispositionem sequuntur, ut videre est apud Magistrum citat. distinct. 9. & Gregorium de Valentia hic quæstione prim. pun. 3. & Suarez loc. citat. numer. 15. ubi concludit: *Licet in variis locis forte Dionysius diversimode illos ordines recensuerit, non semper rigore ordinem perfectionis servans; quod in aliis Patribus, & in officio Angelorum, quod Ecclesia recitat, &*

in Paulo ipso observari licet; nihilominus quod ad rem attinet, ex capit. octavo cal. hier. esse evidens, Dionysium ordine superioris proposito illos tres ordines declarasse.

Cæterum in hac serie illud equidem sæpe admirari solitus sum, cur ex communi omnium sententia Seraphim collocentur ante Cherubim; cum tamen hi à scientia siue intellectione, illi à charitatis ardore nomen habeant; & intellectus ex suo genere sit præstantior voluntate. Attingit hoc Sanct. Thomas citat. quæstion. 108. artic. 6. ad 3. & respondet, *Inferiorum quidem cognitionem præemere dilectioni (nimirum eorundem) superiorum autem dilectionem, & præcipue Dei, præemere cognitioni.* Sed quia hinc consequens foret, Visionem DEI, esse ignobiliorem actum, dilectione eiusdem, quod est contra Sanct. Thomam in multis locis; idcirco malim respondere, Seraphim continere omnem, imo maiorem perfectionem intelligendi, quam habent Cherubim; & insuper addere insignem, quandam affectus excellentiam, à qua sortuntur nomen, non quod ex suo genere hac maior sit, quam proportionata perfectio scientiæ; sed quia hic in terris maior & melior est dilectio, quam scientia, iuxta Apostolum 1. Corinth. 13.

8 Tertio notandū, ex fide quidem certum esse, in his ipsis ordinibus Angelorum, alios quidem esse officio & dignitate superiores; alios inferiores; id enim satis manifeste colligitur, ex utroque loco Apostoli superius citato, ut recte notavit Gregorius de Valentia citat. quæstion. 1. pun. 3, attamen quæ ratione particulatim hierarchiæ ipsæ, & in his singuli quique ordines inter se differant, & quodnam proprium uniuscuiusque ordinis siue in ordine ad Deum, siue in ordine ad gubernationem uniuersæ, sit officium, seu quæ cuiusque superioris ordinis supra inferiorem specialis sit ratio prærogatiuæ & excellentiæ, ille solus nouit, qui fecit & instituit Deus, ut initio ex S. Dionysio retulimus, Bene hac de re Augustinus contra Priscillian. cap. 11. *Esse naque sedes, ait, Dominationes, Principatus, & Potestates, in caelestibus apparatus firmissime credo. & differre inter se aliquid, indubitata fide teneo: sed quam ipsa sint, & quid inter se differant, nescio.* Differunt tamen nihilominus hac de re probabiliter, etiam non vndiquaque consentienter, tum Dionysius, & Gregorius locis citatis; tum Sanct. Thomas cit. quæst. 108. articulo sexto, quæ apud ipsos videri possunt, & breuiter referuntur à Gregorio de Valentia citat. quæstione prim. pun. tertio, & plenius explicantur à Suarez citat. cap. 13. Summa est, quod supra Hierarchia per se non est destinata ad ministrandum, sed ad assistendum DEO. Secunda ad ministrandum per modum imperii & directionis. Tertia ad ministrandum per executionem. &c.

9 Multo vero minus constat, quod ad nostrum propositum attinet, an & qua ratione eiusmodi distinctio hierarchiarum & ordinum desumpta sit etiam ex quadam diuersitate substantiali & essentiali Angelorum; quod proinde præsuppositis iis, quæ hæcenus notauimus, in præsentibus est inuestigandum; iuxta posteriorem partem huius dubitationis, quæ quærimus, An & qua

ratione Angeli inter se specie ac numero differant; de qua re variaz sunt Doctorum sententia. Aliqui enim simpliciter negant, esse inter Angelos ullam distinctionem specificam, seu essentialem. Aliqui putant, omnes Angelos specie differre. Alij mediam tuentur sententiam, vt dicemus. Nos nostram sententiam sequentibus assertionibus breuiter explicamus.

10 Assertio I. Non est certum, inter Angelos reipsa esse distinctionem specificam seu essentialem; imò hoc à nonnullis non planè improbabiler negatur. Ita Vasquez disputatione 181. capite 3. Suarez Metaph. disputatione trigesima quinta, sectione tertia. Probatur & declaratur assertio. Primò quia ex Scriptura nihil certi hac de re potest concludi, vt agnoscit etiam Suarez libro primo capite duodecimo numero quinto. Tamen enim ex ea constat esse aliquam varietatem inter Angelos, quoad dignitatis & excellentiæ ordinem, & officiorum gradus, vt ex dictis constat; non tamen inde certò conficitur aliqua distinctio naturarum, siue secundum essentialiam; siquidem ea, quæ de illa varietate graduum referuntur, explicari possunt per solam diuersitatem donorum gratiaz, siue dignationis diuinæ, accommodatæ ad propriam cuiusque dispositionem; sicut inter homines ipsos vero similis est, alios ad alios Angelorum choros eleuari, pro diuersitate meritorum, iuxta S. Thomam quæst. 108. artic. 8.

11 Secundò quod ad Sanctos Patres attinet, tantum abest, vt ex illis diuersitas specifica seu essentialis euincatur, vt potius oppositum non paucis satis apertè tradant; vt post Vasquez capite 2. refert etiam, & agnoscit Suarez libro 1. capite duodecimo. Basilius enim libro tertio contra Eunomium ait: *Angeli omnes, sicut appellationis vnus, ita eiusdem nature sunt inter se.* Et addit, *licet sint diffuses in dignitate & principatu non ideo naturam alteram habere.* Gregorius Nyssenus de opific. homin. capite 17. dicit, *Angelos ad infinita propè millia sic esse diffusos, vt vna natura, & multi esse numero possint.* Et in libro de orat. dom. circa illa verba, *Fiat voluntas tua, de natura angelica, & humana, tanquam de duabus essentijs & speciebus loquitur.*

12 Et Athanasius orat. in illud, *Omnia mihi tradita sunt,* circa finem ait: *Angeli quoque inter se generis ratione, & cetera omnia cognata sunt, & eiusdem nature.* Et in quæstionibus ad Antiochum quæst. 7. vel 3. dicit, *dæmonem ab Angelo essentia non differre, sed voluntate; sicut boni & mali hominis animus inter se differret.* Et rursus quæst. 8. aliàs 4. vna, inquit, *& eadem est essentia Angelorum, sicut etiam vna tantum est essentia hominum.* Et mox subiungit: *Ordines verò, sicut multum valens in Theologia Dionysius inquit, sunt nouem: Angeli, Archangeli, Principatus, Potestates, Virtutes, Dominationes, sex alis alata Seraphim, multis oculis ornata Cherubin, & Throni.*

13 Apertè etiam Damascenus libro de decret. & placit. capite primo. *Vniuscuiusque speciei, inquit, vna est natura; & omnium Angelorum vna est natura, & omnium hominum, &c.* Et capite septimo intelligendum est ea, quæ sola individua continent, species infimas vocari, cuiusmodi est Angelus, homo, & e-

quis, &c. Et eodem capite ait: *Incorporam essentiam appello animum, Angelum, dæmonem; vnumquodque enim istorum species est infima.* Vbi tamen Damascenus indicat, saltem dæmonem ab Angelis specie differre, quod per se verum non esse, constabit ex quæstione sexta. Denique Anselmus libro secundo, *Cur Deus homo,* capite vigesimo primo dicit, *Angelos esse eiusdem nature; licet non sint eiusdem generis (scilicet per generationem propagati) sicut homines: nec enim sunt omnes Angeli de vno Angelo, sicut omnes homines de homine.*

14 Tertiò quod ad Scholasticos Doctores attinet; neque ipsi quidem in hoc consentiunt, Angelos quosdam inter se specie siue essentialiter differre. Negant enim hoc Guilielmus Parisiensis antiquus & grauis Theologus, in libro de Vniuerso 1. part. secundæ partis, per multa capita, item Albertus Magnus in summ. 2. part. tract. 2. quæstione octaua, & Bonauentura idem tanquam probabilius tuetur in 2. distinct. 9. articulo primo, quæstione prima. Marsilius quoque in 2. quæstione tertia, articulo primo, & Argentina in 2. distinctione tertia quæstione secunda articulo tertio fatentur, sententiam magis communem esse, omnes Angelos, aut plures, esse eiusdem speciei.

15 Quarto consulendo etiam lumen naturale, difficile videtur, assignare rationem, cum spiritualis substantia in gradus sit distincta, rationalem scilicet siue discursiuam; & intellectualem seu intellectiuam absque discursu, cur in illo ex communiore, nequeat esse diuersitas specifica & essentialis; in hoc possit. Difficile etiam intelligitur, cum Angeli in attributis omnibus, & potentijs, speciatim intellectu & voluntate, atque etiam in modo operandi conueniant non minus, vt apparet, quam homines ipsi inter se, quomodo nihilominus inter se specie differre possint: præsertim quando in Scriptura, & apud Sanctos Patres, tam multa alioqui de Angelis traduntur; neque tamen nobis vel de vnica inter eos differentia specifica constat. Denique tamen inter Angelos alij alijs intelligendi perspicuitate præsent, nihil tamen videtur obstare, quando hæc differentia solum est secundum magis & minus, quin id fieri possit, etiam salua essentialitate, ob solam differentiam individualis perfectionis: quemadmodum Suarez capite decimo quarto, Vasquez loc. cit. & alij id etiam in animarationali, circa homines contingere, non planè improbabiler sentiunt. Verum est igitur, quod de hac se scripsit Damascenus libro secundo de fide capite tertio. *Ac de essentia quidem, equales naturam inter se, an dispares sint, haudquaquam competentiam habemus, solus ille scit, qui eos creauit DEVS, qui que omnia perfecta & explorata habet.* In quem sensum loquitur etiam Augustinus libro contra Originistas & Priscillianistas ad Orosum capite vndecimo.

16 Assertio II. Probabilius tamen videtur, non modo per absolutam DEI potentiam posse esse, sed etiam reipsa inter Angelos esse aliquam differentiam essentialem & specificam. Ita habet communis Scholasticorum sententia, quam speciatim tradunt Sanctus Thomas hic quæstion. 50.

art. 4. Caietanus ibidem, & cap. 4. de ente & essentia q. 7. Petrus Bergomas concord. dub. 115. & Heruæus in 2. dist. 3. q. 2. a. 2. qui etiam sentiunt, nec posse quidem Angelos inter se solo numero differre; quamuis S. Thomam sentiunt Suarez capite. 15. & Thomistæ recentiores, solum de potentia Dei ordinaria fuisse locutum. Alij vero quamuis concedant, posse etiam solo numero differre, simul tamen docent, aut aliquos, aut omnes, inter se differre etiam specie. Ita sensit olim S. Thomas opusc. 16. cont. Auerroistas in solut. argum. & constanter docent Egidius quodlib. 2. q. 7. Alensis 2. p. q. 20. memb. 6. a. 1. & 2. Gabriel in 2. dist. 3. q. 1. a. 2. Argentina in 2. dist. 3. q. 2. art. 2. Richardus a. 5. q. 1. Aureolus in 2. dist. 9. q. 3. Carthusianus q. 3. Marfilius in 2. q. 3. a. 1. & ex Thomistis Capreolus in 2. dist. 3. q. 1. a. 3. Ferrariensis lib. 2. cont. gent. cap. 93. & communiter recentiores, Bannes, Zumel, Ripa, item Molinacit. q. 50. art. 4. Gregorius de Valentia hic q. 1. punct. 3. Suarez Metaph. disput. 3. sect. 3. & hic lib. 1. cap. 12. Vasquez cit. disp. 181. capite 3.

17 Probatur assertio. Tum quia hoc magis videtur consentaneum Scripturæ, & quibusdam modis loquendi SS. Patrum. Ut quando dicunt, Luciferum fuisse perfectiorem etiam quoad naturalia, cæteris Angelis; vt videre est Ezech. 28. & 31. siue secundum sensum mysticum, siue secundum sensum literalem quasi secundarium. Item quando Patres dicunt, Angelos recepisse gratiam iuxta proportionem naturalium, vt dicitur quæst. 6. Tum quia non potest demonstrari, id implicare contradictionem; eoque posito, ad perfectionem maiorem vniuersi, & demonstrandam Maiestatis diuinæ magnitudinem, conuenientius erat, vt reipsa plures eiusmodi Angelorum velut Alicorum ac Ministrorum diuinorum species ad seruitium Dei paratæ existerent.

18 Nec est eadem ratio Angeli, quæ animæ rationalis. Nam hæc est forma incompleta & vltimata vni⁹ infimæ speciei, scilicet hominis. At vero Angelus seu Spiritus est immediata species constituta sub genere substantiæ incorporeæ, ex æquo vna cum gradu substantiæ corporeæ diuidentis genus substantiæ. Sicut ergo sub genere substantiæ corporeæ sunt plures species, vt patet, ita verisimile est, etiam sub genere substantiæ incorporeæ, ex æquo diuidentis idem genus substantiæ, vt dictum, esse possibiles plures species. Deinde similitudo attributorum, perfectionum, & modi operandi, non conuincitur esse maior in Angelis, quam in brutis; quorum vltimas & essentielles differentias non magis ferè perspectas habemus, quam Angelorum. Solum hæc differentia inter utroque est, quod in illis accidentium magna quædam diuersitas in ipsos sensus incurrit, ex qua distinctionem specificam rectè colligimus; cum tamen Angelicum Esse & accidentia à sensibus & humana cognitione longè sint remotiora: nisi quod ex Scriptura & Patribus nouimus, magnam inter eos esse quoad gradum & dignitatem diuersitatem; quæ ipsa ad diuersitatem quoque naturæ rectissime refertur, vt ex communi docet S. Thomas q. 108. a. 4. & inferius dicemus.

19 Assertio III. Possunt tamen, secundum absolutam Dei potentiam, Angeli inter se solo numero dif-

ferre. Ita docent Durandus in 2. dist. 3. q. 3. Scotus in 2. dist. 3. q. 7. item Albertus, Richardus, Argentina, Bonauentura, Alensis, Gabriel, Carthusianus, Marfilius, Aureolus, Gregorius de Valentia, Vasquez locis citatis, Suarez hic cap. 15. & ex Thomistis Ferrariensis, Capreolus, alijque recentiores citati, & ipsemet S. Thomas cit. opusc. 16. contra Caietanum & Heruæum loc. cit. Et verò contrarium fuisse olim in articulis Parisiensibus damnatum, refert Richardus, & ipsemet Heruæus.

20 Probatur assertio sufficienter hac vnica ratione. Quia nulla in hac re potest ostendi implicatio contradictionis; vt patet ex refutatione argumentorum contrariorum, quæ assumunt falsa principia; nimirum I. Quod materia sit solum: & æquatum principium intrinsecum distinctionis numerice, etiam in substantijs spiritualibus; quod suo loco in Metaphysica refellitur; & nec Aristoteles quidem forte sensit; quequid de substantijs corporeis & materialibus dixerit, vt annotat Vasquez disp. 181. cap. 3. II. Quod cum Angelus secundum substantiam sit forma simplex, & non compositus ex pluribus entitatibus, saltem strictè realiter distinctis, non possit ab altero differre nisi formaliter siue essentialiter; quod in anima rationali manifestè falsum conuincitur. Quod si assumatur, Angelum esse ita simplicem, vt nec admittat compositionem rationis, ex natura & differentia indiuiduante, petitur principium, & falsum assumitur ex dictis dub. 4. III. Quod cum Angelus sit forma abstracta, & per se subsistens, necessario habeat totam perfectionem possibilem suæ speciei, non solum essentialè, sed etiam indiuidualem, quod nulla ratione potest probari; & argumento item animæ rationalis falsum conuincitur. Quare etiam S. Thomas cit. opusc. 16. §. vt contra Auerroem ait: *Valde ruiditer argumentatur, ad ostendendum, quod Deus facere non posset, quod sint nulli intellectus eiusdem speciei, credendo hoc implicare contradictionem.*

21 Assertio IV. Sed & verius est, etiam secundum Dei potentiam ordinariam, & consentaneam naturis rerum, fieri posse, vt Angeli inter se solo numero differant. Ita docent Alensis, Albertus, Richardus, Bonauentura, Scotus, Durandus, Aureolus, Argentina, Gabriel, Carthusianus, Marfilius, Gregorius de Valentia, Suarez, Vasquez locis citatis, & ex Thomistis Ferrariensis, contra Egidium, Heruæum, Capreolum, Caietanum, & vt apparet, contra S. Thomam hic q. 51. art. 4. & Thomistas recentiores ibidem. Hæc assertio optimè probatur à Scoto, Durando, & Suarez cit. cap. 15. à num. 6.

22 Ratio breuiter est. Quia supponitur ex parte rerum aliarum, nullam esse repugnantiam, quo minus reipsa sint plures Angeli: sicut aliquo modo naturarum respuit plures soles, ne nimio ardore omninè tabescant, &c. Sed nec ex parte ipsorum Angelorum vllam esse repugnantiam, ita probatur. Si enim in Angelis secundum suam naturam spectatis est possibile principium substantiale intrinsecum, quo inter se solo numero distinguantur, tunc etiam secundum potentiam Dei ordinariam, & consentaneam ipsorum naturæ, possunt solo numero distingui, vt videtur ex terminis constare: sed verum est antecessens. Minor hæc probatur. Quia non possunt etiam

secun-

secundum absolutam Dei potentiam, inter se solo numero distingui, nisi possibile esset in illis principium eiusmodi distinctiuum substantiale & intrinsecum: sicut nec per absolutam Dei potentiam esse possent, nisi per se ac sua natura essent possibile. Nihil enim potest ab altero numero differre, nisi per substantiale & intrinsecum principium distinctiuum, veluti per causam formalem intrinsecam; quam Deus supplere non potest, dando scilicet effectum formalem intrinsecum, sine causa formali intrinseca: & aperte impossibile est, vt natura aliqua per aliquid supernaturale seu præternaturale substantiali numero differat ab altero; quia hoc ipso quod supernaturale aut præternaturale est, non potest esse nisi accidentale rei, supponens ipsam rei substantiam: Ergo impossibile est, vt per hoc substanti-
23

aliter, ad eoque numero substantiali ab alio differat. Ergo cum per absolutam potentiam Angeli solo numero differre possint, necessario præsupponitur in ipsis principium eiusmodi distinctiuum substantiale intrinsecum, non quidem actu existens, sed possibile. Et confirmatur assertio. Quia si Deus re ipsa simul crearet duos Angelos, tunc tam naturalis esset creatio vtriusque Angeli, quam vnius cuiusque illorum; & vnius cuiusque illorum creatio, tam esset naturalis, quam si solus crearetur; non enim maior esse potest ratio, cur creatio vnius potius esset naturalis, quam alterius; nec idcirco in altero, vel vtroque illorum plus minusue, aut quicquam supra, aut præter naturam illorum esset faciendum à Deo. In quem sensum rectè etiam dixit Durandus loco citato, numero quinto. *Quando effectus dependet solum ex vna causa, tota possibilitas vel impossibilitas illius effectus dependet ex conditione & possibilitate cause. Entitas autem Angelorum, & per consequens vnitatis, est pluralitas, immediate & solum dependet à causa prima. Et ideo tota possibilitas vnitatis & pluralitatis Angelorum in vna specie arguenda est ex natura potentie diuina. Potentia autem diuina se extendit ad omne illud, quod non implicat contradictionem.*

24 Assertio V. Valde etiam probabile est, re ipsa Angelos quosdam solo numero inter se differre. Ita habet communior Scholasticorum sententia; quam tuentur Aletius, Albertus, Bonauentura, Scotus, Gabriel, Durandus, Marsilius, Aureolus, & ex recentioribus Gregorius de Valentia, Molina, Suarez locis citatis; nec dissentit Vasquez, etsi rem dubiam & incertam esse pronuntiet. Contrarium tamen sentiunt cum Sancto Thoma, Capreolus, Heruæus, Caietanus, & omnes Thomistæ locis citatis, excepto Ferrariensi loc. cit. dum ait, *Fortasse de factis sunt in vna specie plures; licet nobis causa distinctio illorum non sit manifesta.*

25 Probatum assertio. Tum quia multi SS. Patres aperte ita sentiunt, vt vidimus; neque negant alij. Tum quia supposita possibilitate iam antea probata, conuenientius id erat; non solum ex parte Dei, vt in sua aula haberet plures ministros eiusdem ordinis & conditionis: sed etiam ex parte ipsorum Angelorum, vt haberent singuli plures suæ speciei, cum quibus maiori quadam familiaritate & societate coniuuarentur; imo etiam ex parte vniuersi, ad cuius pulchritudinem maiorem spectat, esse plura in qualibet specie indiuidua, præsertim si ea essent

sempiterna; & per se à Deo intentà, vt de Angelis præsertim electis, dubitare non licet, ex Sancto Thoma 1. p. quæst. 23. articulo 7. Tum quia multi ex Angelis eidem officio in huius vniuersi gubernatione præsumunt, vt videre est in custodia hominum singulorum; item in cælorum motu, & c. quod ordinarie, & per se loquendo, multo sic conuenientius ab eiusdem speciei Angelis. Tum quia verius est, ex corporibus etiam cælestibus quadam solo numero differre, vt dicitur disp. seq. & ex parte etiam agnoscit Suarez cit. cap. 15. num. 19. Tum quia non erat conueniens, vt tot species Angelicæ perirent & damnarentur, quot Angeli ceciderunt: imo magis consentaneum erat bonitati diuinæ, & perfectioni totius chori beatorum, vt ex singulis speciebus aliqui saluarentur. Denique multitudo indiuiduorum eiusdem speciei non repugnat multiplicationi specificæ; poterat igitur Deus non obstante illa identitate specifica quotundam indiuiduorum, nihilominus multiplicare species Angelorum suo arbitratu: idque vt faceret, ad pleniorum diuinæ potentie ac Maiestatis perfectionem pertinebat.

26 Nec verum est, multitudinem indiuiduorum eiusdem speciei, solum esse propter bonum speciei conseruandum; vt videre est non solum in corporibus cælestibus, sed etiam in ipsis hominibus, qui per se ad gloriam magno numero creati & electi sunt, iuxta S. Thomam cit. quæst. 23. a. 7. Ex quibus etiam patet solutio ad rationes in contrarium.

27 Assertio VI. Tamen præcisè determinari nulla ratione possit, quinam, aut quot Angeli solo numero differant; aut quanam etiam, vel quot sint species Angelorum; probabilius tamen videtur, non solum tres Hierarchias, sed etiam ordines ipsos cuiusque hierarchiæ specie inter se differre. Ita docet S. Thomas cit. q. 50. a. 4. & tota eius schola ibidem; idem cum Magistro in 2. dist. 9. frequentius docent alij Theologi, speciatim Richardus a. 2. q. 4. Gabriel quæst. 1. art. 2. Aletius, Scotus, Durandus, locis cit. Suarez lib. 1. cap. 14.

28 Ratio est. Tum quia hoc significant nonnulli SS. Patres, speciatim Dionysius cap. 5. cœl. hierar. Gregorius Nazianzenus orat. 34. Chrysostomus homil. 2. de Incomprehens. Dei, & Isidorus lib. 1. de sum. bono capite 10. tamen de hac re dubie loquantur idem Gregorius Nazianzenus orat. 40. de sanct. baptis. & Damascenus libro 2. cap. 3. Tum quia alias explicari non ita facile posset, quomodo secundum proportionem naturalis perfectionis, dona gratiæ & gloriæ inter Angelos fuissent distributa; cum sola indiuidualis perfectionis diuersitas in hominibus hac in re non attendatur. Tum quia supposita possibilitate distinctionis specificæ, ad maiorem perfectionem vniuersi spectabat, eam re ipsa inter Angelos existere; nec verò ea distinctio vllis maiori ratione tribuitur, quam qui aliunde tanto inter se intervallo dissidere noscuntur.

29 Assertio VII. Sed & probabilius est, non omnes etiam eiusdem ordinis Angelos esse eiusdem speciei infimæ. Ita cum Sancto Thoma & Thomistarum Schola Henricus quodlib. 7. q. 8. Carthusianus in 2. dist. 9. q. 5. Suarez cit. cap. 14. num. 13. & fauet Richardus in 2. dist. 9. a. 2. quæst. 4. Ratio est.

Quia

Quia cum sint tot species rerum inferiorum, non est verisimile, nouem tantum species in supremo gradu naturæ intelligentis & incorporeæ, multo magis ad perfectionem vniuersi spectante, & à Deo authore vniuersi in primis intento, fuisse productas. Accedit, quod etiam Dionysius cap. 10. cœl. hierarch. in vnoquoque ordine distinxit insuper tres quasi classes Angelorum, nimirum primos, medios, & infimos: quanquam neque ad hunc præcisè numerum contrahenda videtur distinctio specifica Angelorum, vt bene Suarez num. 14. ob dictam superius rationem.

30 Atque ex his colligitur primò, naturam Angeli continere sub se non tantum plures species infimas, sed etiam species plures subalternas, seu genera media, in quibus Angeli eiusdem v.g. hierarchiæ, vel etiam ordinis, immediatè conueniant, & per quæ similitudinem distinguantur ab Angelis alterius hierarchiæ vel ordinis, vt cum Henrico cit. quodlib. 7. q. 8. Alesi 2. p. q. 20. memb. 6. art. 1. Vdalrico libro 4. sum. docet Suarez cap. 14. num. 8. & fauet non nihil S. Thomas q. 108. & quæst. 50. artic. 4. ad 1. item Richardus in 2. dist. 9. art. 2. q. 4. & Marsilius in 2. q. 3. a. 1. & alij cum Magistro in 2. dist. 9. etsi contrarium sentiant Albertus in tract. de quatuor. cœuis 1. p. q. 5. art. 2. & in sum. 2. p. tract. 2. q. 8. item author opusc. 42. apud S. Thomam cap. 5. Durandus in 2. dist. 3. q. 1. & ferè Egidius in 2. dist. 3. quæst. 2. art. 4. ac Bannes 1. p. q. 56. art. 2. dub. 2. Ratio est. Quia vt certa quædam conuenientia sub genere bruti arguit conuenientiam in certo genere seu specie subalterna, puta aquatilis, volatilis, vel terrestris; ita etiam de Angelis probabilis sentitur; cum præsertim compositio ex genere & differentia non sit realis, sed tantum rationis; ideoque faciliè in quouis ente huius compositionis capace multiplicari possit.

31 Colligitur secundò, distinctionem hierarchiarum & ordinem, fundamentaliter quidem esse à natura, eaque ratione etiam ab initio productionis fuisse in Angelis, & nunc permanere in dæmonibus: vt cum S. Thoma cit. q. 108. art. 4. & Alesi in 2. quæst. 20. m. 6. Magistro in 2. dist. 9. communis habet Doctorum sententia: at verò completè & formaliter esse, ex donis gratiæ, tum sanctificantis, tum etiam gratis datæ; per quæ accommodatè, & secundum proportionem ad ipsam naturam cuiusque excellentiam, ad diuersos gradus officiorum, seu ministeriorum diuinitus fuerunt destinati. In quem sensum intelligi possunt quidam Patres hac de re dubiè loquentes. Vt Gregorius Nazianzenus orat. 40. de sanct. bap. vbi dubitat, *verum pro cl. sui ordinisq. ratione splendor ei impertiat; an potius pro diuina illuminationis modo, hanc vel illam sedem accipiat.* Et Damascenus lib. 2. cap. 3. dicit, *ordines differre in splendore diuino: siue pro splendoris portione sedes vnicuique constituta sit; siue contra pro sedis classisque suæ discrimine splendoris participes sint, alijsque alios ordinis naturæque præstantiam illustrent, &c.* Ea verò destinatio executiuè & in actu secundo primum facta est, finita Angelorum via, incipiente iam statu gloriæ.

32 Neque ea distinctio quoad diuersas eiusmodi dignitates officiorum cessabit post diem iudicij, nisi quoad executionem actualem ministeriorum erga

hoc vniuersum; & fortasse etiam quoad nouas illuminationes & reuelationes, vt docet S. Thomas q. 108. a. 7. Et quamuis ex hominibus prædestinatis assumantur à Deo, vel assumi possint aliqui, ad omnes Angelorum ordines, quoad gradum & statum gratiæ sanctificantis & gloriæ; non tamen vel quoad naturæ dignitatem, vt patet; neque quoad ministeria & officia, quæ Angeli erga Ecclesiã seu vniuersum hoc obeunt, iuxta ea, quæ de hac re docet S. Thomas quæst. 108. art. 8. & pluribus persequitur Suarez cap. 14. à num. 15.

DVBIUM VI.

De multitudine Angelorum; & speciatim de septem Angelis, qui asstare dicuntur coram Deo.

S. Thomas 1. p. q. 50. a. 3.

Sermo est de multitudine numerica Angelorum vniuersim; siue ij similitudinem inter se specie differant; siue non; de qua re actum dubio præcedenti. Ea vero multitudo considerari potest, aut absolute & secundum se; aut comparatè, siue per comparationem ad res alias. De vtroque breuiter agendum.

Assertio I. Numerus certus Angelorum absolute & in particulari definiti nullo modo potest, Ita communis omnium Theologorum cum S. Thoma hic quæst. 50. a. 3. & Magistro in 2. dist. 9. quicquid nonnulli definitè dixerint, esse centum, vel trecenta, aut sexcenta millia millium, vt refertur in notatione quadam marginali apud Egidium in 2. dist. 3. q. 2. a. 2. dub. 3. & quicquid etiam Aristoteles (de quo plura assert. seq.) dixerit. Ratio est. Quia nullum planè est principium, ex quo vel probabili etiam ratione deducatur definitus eiusmodi Angelorum numerus: cum Angeli neque propter cœlorum motus solum, aut primario creati sint, neque ex Scriptura, aut Patribus, aut alia quauis ratione quicquam definitè colligi possit. Licet enim Scriptura ministeriorum Dei, siue cœlestium Spirituum, & Angelorum numerum aliquem determinatum subinde videatur assignare; tamen sub eo nec malos spiritus comprehendit; nec eundem semper determinatum numerum honorum Spirituum assignat, sed varium; vt vel hinc manifestum sit, numerum certum pro incerto positum fuisse, vt magis patebit assert. seq.

Assertio II. Est tamen numerus Angelorum planè ingens & secundum æstimationem humanam, quasi innumerus. Ita Theologi omnes locis citatis, contra Aristotelem, lib. 12. Metaph. cap. 7. & 8. vbi docet, Intelligentias solum esse quãdraginta septem, pro numero orbium cœlestium; quam sententiam secutus est etiam Rabbi Moyses, vt refert S. Thomas quæst. 50. art. 3. Sed & Aucenna apud Baconem in 2. d. 1. r. penitus negasse fertur multitudinem Angelorum. Sed patet assertio ex Scriptura ac SS. Patribus; Iob. 2. v. 3. iuxta communem & planam interpretationem de Angelis dicitur: *Nunquid est numerus militum eius?* Daniel 7. v. 10. *Millia millium ministrabant ei, & decies milles centena millia asstebant ei.* Apocal. 5. v. 11. *Et erat numerus eorum milia mil.*